

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia 2018

Puskázás, avagy tiltott fegyverhasználat egy magyarországi középiskolában

Mentortanár:

Makai Zoltán

Szerző:

Makai Klára

Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium
12.d.

Abstract

Dolgozatom a diákok mindennapjait komolyan érintő puskázás témakörével foglalkozik, tudományosabb, pszichológiai megközelítésben. Mi az oka, hogy a diákok puskáznak? Mik a motivációk? Törvényszerűen így kell-e lennie? Szakirodalmi adatok, külföldi és magyar szakemberek véleménye alapján összeállítottam egy kérdőívet, melyet iskolánk tanulóinak egy csoportja önkéntes alapon töltött ki, ennek eredményét is bemutatom és összehasonlítom a szakirodalmi eredményekkel.

1. Bevezetés

Azért választottam a puskázás témáját, mert felkeltette az érdeklődésemet, hogy nagyon sok olyan tanulmánnyal találkozom, hogy hogyan neveljük a gyerekünket, hogy mik a megfelelő motivációs tényezők az oktatásban, hogyan ideális tanulni, viszont még soha nem olvastam egy olyan cikket sem, ami a tényleges megvalósulásról, vagyis ami arról szólt volna, hogy a diákok mekkora hányada csal a dolgozatok alatt, és valójában miért folyamodnak illegális módszerekhez.

Számomra nagyon nehéz volt szakirodalmat találni. A könyvtárban keresve sajnos nem jártam sikerrel. Több pszichológussal is beszéltem és végül az egyikük adott egy angol nyelvű cikket, ami közvetlenül a témával foglalkozik. Az internet is sokat segített a részletek, fogalmak megértésében.

2. Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalmi áttekintés során nyilvánvalóvá vált, hogy a puskázás – iskolai csalás – legfontosabb motiváló tényezőiként egyrészt a diákok *iskolai versengését*, másrészt az *extrinzik* motivációt jelölik meg az olvasott szerzők (Fülöp, 2008; Orosz G, Farkas D., Roland-Lévy, 2013). Ez utóbbi kifejezést későbbiekben részletesen magyarázzuk.

A szakirodalomban az egyéni versengést szokás megjelölni, mint az iskolai csalás egyik legfontosabb előidéző tényezőjét. A szakirodalom szerint az egyéni

versengés nem csak a puszkázás esélyét növeli, hanem egyértelműen negatív hatással van a valódi (intrinzik), belülről fakadó motivációra is, átvitt értelemben, elront(hat)ja még a finom étel ízének az örömét is (Deci et al., 1981).

Más források a fentiekkel ellentétes megfigyelésekről számolnak be. Például egy izraeli iskolai narancsszedő szünetben végzett kísérletben a versengő csoportok teljesítménye meghaladta a nem versengőkét (Erev et al., 1993).

Összegezve az iskolai verseny motiváló és puszkázást generáló hatására vonatkozó tanulmányokat, megállapítható az, hogy a közölt cikkek zöme a *versenyt destruktív tényezőként* írja le, mely mértéke egyenesen arányos a puszkázás mértékével. Sőt, nem csak a puszkázást idézi elő, hanem frusztrációt, dühöt és rivalizálást szítva, a diákok közötti kapcsolatokra is negatív hatással van (Fülöp, 2008).

Biológiai, ökológiai kiegészítéssel élve a versengés, kompetíció, ezen belül is a fajon belüli versengés az egyetlen olyan populációk, ill. egyedek közötti kapcsolat, mely mindkét félre nézve negatív ún. „lose-lose” kapcsolat (Horváth, Pestiné, 2011). A fajon belüli (intra-specifikus) versengés során az egyedek azonos erőforrásokért küzdenek (egy iskolában pl. extra tanári figyelem, erősen korlátos egyetemi férőhelyek) így ez a versengés sokkal „elszántabb”, mint a fajok közötti verseny. Ez a negatív hatás semmiképp sem kedvező az iskolai életben, érdekes lehet olyan megoldások keresése, ahol ez a hatás minimalizálható.

3. A motiváció fajtái

Tekintve, hogy a szakirodalom az extrinzik motivációt adja meg második legfontosabb puszkázásra „hajlamosító” tényezőként, szükségesnek tartok egy rövid áttekintést a két, legalapvetőbb motivációról: az intrinzik (belső) és az extrinzik (külső) motivációról.

Az *extrinzik motivációt* a következőképpen határozhatjuk meg: a viselkedés motivációjában valamilyen cél elérése, vagy más külső tényező játszik szerepet (Deci E.L. 2001). Pl. büntetés, jutalmazás. Iskolai környezetben a meghatározásban szereplő „külső tényező” sokféle lehet: szülői, tanári elvárásoknak megfelelni

akarás, a szégyen elkerülése, az adott iskolai eredményen keresztül valami más forrás megszerzése (pl. egy autó jeles bizonyítványért cserébe).

Intrinzik, önjutalmazó motiváció esetén a cselekvés motivációja a cselekvésben rejlő élvezet (Deci E.L., 2001).

Összehasonlítva a fenti két motiváció típust láthatjuk, hogy az extrinzik, eszköz orientált motiváció fakadhat akár negatív érzelmekből is, pl. szülői vagy tanári szigor, teljesítménykényszer, szégyentől való félelem. Igazán az intrinzik, belülről fakadó, önjutalmazó motivációt tekinthetjük jó minőségű iskolai motivációnak. Úgy gondolom, hogy egy kiemelkedő életpálya nagy eredményei csak belülről fakadó érdeklődésből származhatnak. Amennyiben az oktatásban sikerülne sokkal jobban figyelni a diákok valódi érdeklődéseit (intrinzik motivációit) és ezekre építve szervezni a tanítást, lényegesen nagyobb hatékonyságot lehetne elérni.

Iskolánk pszichológusával is konzultáltunk e tárgykörben. Az ő megközelítésében az iskolai csalást motiváló legfontosabb két tényező a megfeleléskényszer és a kudarckerülés. A megfeleléskényszer, magyarázta, felléphet a szülőkkel, ill. az adott tantárgyat tanító tanárral kapcsolatban egyaránt. A diák kötődik a szüleihez, kötődik tanáraihoz és szégyenben érezné magát, ha teljesítménye nem felelne meg a felé támasztott elvárásoknak. Így puskázáshoz folyamodhat, hogy teljesítményét a várakozásokhoz igazítsa. A kudarckerülés, abból a sokszor nem is alaptalan félelemből fakadhat, hogy gyenge szaktárgyi teljesítmény esetén, elveszítheti környezetét megbecsülését, szeretetét esetleg más, fontos forrásokat. Ez a félelem táplálkozhat a korábbi kudarccokat kísérő kellemetlen élményekből, mint pl. szóbeli vagy tettleges megtorlás, eltiltás vagy „csupán” a kellemetlen családi hangulat (Balatincz G., 2017).

4. A kutatás alapfeltételezései

Kutatásom arra irányult, hogy iskolám tanulóit mi motiválja az iskolai puskázásra vagy éppen milyen motiváció tartja őket ettől távol.

Diákként meghatározó az az élmény, hogy sokan és gyakran puskáznak a környezetemben. Azt, hogy ezt miért teszik azok, akik teszik, a fentiekben megpróbáltuk az elméleti magyarázatát adni. Az, hogy én magam milyen helyzetekben NEM puskázok, azt tudom: olyan tárgyakkal és olyan helyzetekben, ahol a tudásom magabiztos, a terület vagy a tevékenység érdekel és kompetens vagyok. Ilyen pl. a számítástechnika és idegen nyelv esetén (angol) a szóbeli kommunikáció. Ugyanakkor arra nagyon kíváncsi voltam, hogy diáktársaim, akik nem puskáznak vajon miért nem? Előzetes beszélgetések során a következő lehetséges indokokra bukkantam: 1. mert a puskázás csalás, és mint ilyen erkölcsstelen; 2. félelem a lebukástól és annak következményeitől; 3. teljes érdektelenség: van, hogy valakit nem érdekel egy adott tantárgyból szerzett érdemjegy, mert a kérdéses tárgy nem szerepel a neki fontos mozzanatok között.

5. A kérdőív kialakítása

Ahhoz, hogy megtudjam, diáktársaim miért, illetve miért nem puskáznak készítettem egy névtelenül kitölthető kérdőívet. A kérdőív kialakításához az olvasott szakirodalom szerinti, illetve az iskola pszichológus által megadott támpontokat használtam fel. Lehetséges válaszokat adtam meg, azokból kellett karikázással választani. A kérdések a következők voltak: Melyik osztályba jársz? (ezt az információt a későbbiekben nem használtuk föl); Mi a nemed?; Mely tantárgyakkal puskázol?. A továbbiakban két csoportba osztottam a kérdéseket: Miért puskázol? és Miért nem puskázol?. Az előbbiben az érdektelenség, a megfelelési kényszer és a versengés, az utóbbiban a lebukástól való félelem, az erkölcsi dilemma, a motiváltság és a motivátlanság volt válaszható. A kérdőívek kiosztásához elsősorban az iskola vezetésétől szóbeli engedélyt kértük, majd hozzáférhető osztályokban osztottuk ki őket, ismerős és segítőkész tanárok közreműködésével. A kérdőív kitöltésekor lehetőség szerint nem tartózkodott a teremben tanár, annak érdekében, hogy egy diáktársam se érezze a tanári jelenlét feszültségét. Fontos, hogy a kérdőívek kitöltése önkéntes volt és a diákok tudomására adtuk, hogy a kitöltött példányokat nem látja más a kutatón kívül. Így összesen 90 diák töltötte ki az űrlapot (lásd 1. sz. melléklet).

6. Eredmények

A kérdőívet 25 fiú és 65 lány töltötte ki. Ez az arány nem torzított, jellemző az iskolánk általános fiú/lány arányára.

Mielőtt rátérnénk a tantárgyankénti puskázási arányok elemzésére, ki kell emelnünk, hogy a mi felmérésünkben az összes válaszadó 83,3%-a jelezte azt, hogy, ha nem is az összes, de valamely tantárgyából szokott puskázni. Ez az arány meglehetősen magas az általunk feldolgozott irodalomban a nyugat európai országokban tapasztalt 8%-hoz képest! Ennek a magas eltérésnek az okát nem ismerjük, de úgy véljük, összetett társadalmi különbségekből eredhet (Orosz et al. 2013).

6.1 Tantárgyak

A második kérdésünk a fontosabb tantárgyak puskázási gyakoriságára kérdezett rá. Magyar tantárgyból 31 válaszadó jelezte azt, hogy puskázik. Kilenc fiú és 22 lány. (1. táblázat)

Idegen nyelv tantárgyból 26 válaszadó jelezte azt, hogy puskázik: öt fiú és 21 lány.

Matematikából kilencen jelezték azt, hogy puskáznak, két fiú és hét lány. Ebből a tárgyból puskáznak a legkevesebben.

Történelemből 31 válaszadó puskázik, mindössze hat fiú és 25 lány.

Biológia tantárgyból 28 válaszadó puskázik, három fiú és 25 lány.

Legtöbben 45 válaszadó a *fizika* tárgyból puskázik: hét fiú és 38 lány.

Az utolsó két vizsgált tárgyból is viszonylag magas volt a puskázók hányada, *földrajzból* 33 válaszadó, három fiú és 30 lány, *kémiából* 26 válaszadó, hét fiú és 19 lány puskázik.

Az egyes tantárgyak puskázási gyakoriságára vonatkozóan nem voltak előfeltevéseink. A legalacsonyabb puskázási fertőzést a *matematika* tantárgynál

tapasztaltuk: kilenc diák jelezte azt, hogy puskázik a 90 fős válaszadó populációból. Erősen sejthető, hogy ennek oka a tantárgy jellegéből fakad. Itt viszonylag kis jelentőséggel bír a bemagolt, tárgyi tudás, ezzel szemben a logikai gondolkodás és a feladatmegoldási kompetencia fontos, de ezek puskával nem helyettesíthetők.

A puskázással átlagosan fertőzött tantárgyak (*magyar, idegen nyelv, történelem, biológia*) esetén a válaszadók 30-33% jelezte azt, hogy puskázik.

A *fizika* volt a legérintettebb tantárgy. Itt az összes válaszadó 50%-a jelezte azt, hogy puskázik. Könnyen lehet, hogy ez a magas puskázási hányad vagy a tantárgy iránti alacsony lelkesedést, vagy adott esetben egy különösen engedékeny tanári magatartást jelez, ám a kutatás ezekre a kérdésekre nem irányult, így tudományos válasz a fenti eltérésekre nem adható.

<i>Tantárgy</i>	<i>Összes puskázó fiú</i>	<i>Összes puskázó lány</i>	<i>Puskázó fiúk/lányok aránya %/%</i>
Magyar	9	22	29/71
Idegen nyelv	5	21	19/81
Matematika	2	7	22/78
Történelem	6	25	19/81
Biológia	3	25	10/90
Fizika	7	38	15/85
Földrajz	3	30	9/91
Kémia	7	19	27/73
Soha nem puskázók	8	7	53/47

1. táblázat

6.2 Nemek aránya

Egy másik munkahipotézisünk az volt, hogy a fiúk gyakrabban, vagyis létszámukat felülreprezentáltan puskáznak. E munkahipotézis megfogalmazásához az vezetett, hogy a fiúk, ebben a korban jellemzően kockázatvállalóbb viselkedést mutatnak (Szabó, 2017). Az erre vonatkozó adatokat is az 1. ábra mutatja be. A válaszadói populációban 28% volt a fiúk és 72% volt a lányok aránya. A várakozásunkkal ellentétben a fiúk a *magyar* tantárgy kivételével rendre

„alulteljesítettek” puskázás tekintetében. Szélsőségesebb helyzetekben (*biológia*: fiúk 10%, *földrajz*: fiúk 9%) a lányok sokkal merészebbeknek bizonyultak e tekintetben. Összesen 15 diák vallotta azt, hogy soha, semmiből nem puskázik, nyolc fiú és hét lány. Az összes fiú 32%-a (8/25) nem puskázik, míg a lányoknál ez az arány 10%-a (7/65). Könnyen elképzelhető, hogy azért sokkal magasabba nem puskázó fiúk aránya, mert nagyobb részüket nem érdekli, hogy milyen jegyet kapnak.

6.3 Akik puskáznak

<i>Indokok</i>	<i>Válaszok a teljes populáció hányadában és százalékosan</i>
Motiválatlanság („Mert az adott tárgy nem érdekel”)	61/90 (67%)
Teljesítménykényszer („Mert a szüleim, tanárain elvárják, hogy jó jegyeket szerezzek”)	28/90 (31%)
Versengés („Mert jobb akarok lenni az osztálytársaimnál”)	4/90 (4,5%)

2. táblázat

A 2. táblázat tanulsága szerint a *leggyakoribb puskázási ok a motiválatlanság*. Értelmezésünk szerint a diákokat olyan tananyaggal terhelik, amit ők fölöslegesnek éreznek, azok jövőbeni hasznát képtelenek belátni, mert tanáraik, vélhetően, nem tudják azt részükre meggyőzően közvetíteni.

Szakirodalmi olvasmányainkkal és előzetes várakozásunkkal teljesen ellentétesen ebben a diákpulációban a legkevésbé jellemző puskázási ok a versengés volt. Mindössze négy válaszadó puskázik azért, hogy jobb lehessen társainál.

A teljesítménykényszer, a szülői és tanári elvárásoknak megfelelni akarás, nem ritka, ám nem is meghatározó puskázás-ok.

6.4 Akik nem puskáznak

A 3. táblázat adatai szerint a lebukástól való félelem nem igazán meghatározó, puskázástól elrettentő tényező. Bár a válaszadók 30%-át olykor ez visszatartja a puskázástól, az összes válaszadó 83,3%-a alkalmanként puskázik.

<i>Indok</i>	<i>Válaszok a teljes populáció hányadában és százalékosan</i>
A lebukástól való félelem.	27/90 (30%)
Erkölcsei aggályok	14/90 (15%)
Tantárgyi motiváltság („Mert meg akarom tanulni az adott tantárgyat.”)	48/90 (53%)
Tantárgyi motivátlanság („Mert a kettőt bárhogyan össze tudom szedni, a többi meg nem érdekel.”)	23/90 (25%)

3. táblázat

Ki kell emelnünk a „tantárgyi motiváltság” kérdésre adott pozitív válaszok magas arányát. Az összes válaszadó 53% azért nem puskázik egyes tantárgyakból, mert érdekli és meg akarja tanulni az adott tárgyat. Ez az eredmény megerősíti az a sejtésüket, hogy a valódi intrinzik motiváció hatalmas hajtóerő és ezt kiaknázva, erre építve az iskolák működése sokkal hatékonyabbá válhatna.

7. Összegzés

A szakirodalom, a beszélgetések, valamint a kérdőívek kiértékelése alapján az alábbi következtetéseket vonhatjuk le. A legtöbb diák a túlterheltség és a hatalmas tananyag miatt érdektelenné válik. Ezen okból kifolyólag puskázik a legtöbb tanuló. Valószínűleg, ha az oktatási rendszer nem a tárgyi tudást tartaná elsősorban fontosnak, hanem a kompetencia alapú feladatokat részesítené előnyben, a belső motivációra jobban építő hatékonyabb oktatást valósítana meg, vélhetően sokkal alacsonyabb lenne a puskázók aránya is.

Hivatkozások:

Fülöp, M. (2008) Paradigm shift in competition research. *Hung.Psychol.* 8,113-148

Orosz, G., Farkas, D., & Roland-Lévy, C. (2013) Are Competition and Extrinsic Motivation Reliable Predictors of Academic Cheating? *Frontiers in Educational Psychology.* 4:87. doi: 10.3389/fpsyg.2013.00087

Erev et al. (1993) *Journal of Behavioral Decision Making*, Vol. 6,221-241

Horváth B., Pestiné Rácz, É. V. (2011)

Ökológia.

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0021_Okolologia/ch03s02.html

Balatincz, G. iskolapszichológus (2017) szóbeli közlés, Kaposvár

Szabó, Zs. pszichológus MTA TTK (2017) szóbeli közlés, Budapest

Deci et al. (1981) Characteristics of the rewarder and intrinsic motivation of the rewardee. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(1), 1-10.

Deci, E.L. (2001) in:

<http://www.sulinet.hu/tovabbtan/felveteli/2001/13het/pszicho/pszicho13.html>

A kérdőív egy TDK kutatáshoz szükséges, a kitöltése nem kötelező, a kitöltött űrlapok nem kerülnek ki a kutató kezéből!

Melyik osztályba jársz?(Karikázd be!)

12.B 12.C 12.D 12.E 12.F 11.B 11.C 11.D 11.E 11.F

Mi a nemed? (Karikázd be!)

Lány / Fiú

Mely tantárgyaktól puskázol? (Karikázd be!)

Magyar	Idegen nyelv	Matematika	Történelem	Biológia	Fizika	Földrajz	Kémia
--------	--------------	------------	------------	----------	--------	----------	-------

Miért puskázol? (Karikázd be, hogy Igaz/Nem igaz!)

Mert az adott tantárgy nem érdekel, és nem akarom tanulni.	I	N
Mert szüleim/tanáraim elvárják, hogy jó jegyeket szerezzek.	I	N
Mert jobb akarok lenni az osztálytársaimnál.	I	N
Egyéb, pl.:		

Miért nem puskázol? (Karikázd be, hogy Igaz/Nem igaz!)

Félek a lebukástól, mert ügyetlen vagyok puskázásból.	I	N
Mert ez erkölcsstelen.	I	N
Mert meg akarom tanulni az adott tárgyat.	I	N
Mert a kettést bárhogyan össze tudom szedni, a többi meg nem érdekel.	I	N
Egyéb, pl.:		

1. sz. melléklet